

Izvorni znanstveni članak

UDK: 355.02(497.5)

Primljeno u uredništvo: 14. travnja 2010.

Prihvaćeno za tisak: 26. travnja 2010.

Utjecaj vanjskih činilaca na razvoj sigurnosne politike Republike Hrvatske

SINIŠA TATALOVIĆ*

Sažetak

Sigurnosni položaj Republike Hrvatske određen je njezinom novijom poviješću, regionalnom pripadnošću, integracijskim nastojanjima i perspektivama. I dok novija povijest predstavlja opterećujući faktor nacionalne sigurnosti, shvaćene u njezinom najširem smislu, integracijske su perspektive jedinstvena povijesna prilika za njezino jačanje i za uklanjanje posljedica nedavne prošlosti. Ulaskom Republike Hrvatske u NATO, nacionalna sigurnost je dobila dodatnu kvalitetu, a instrumenti sigurnosne politike nove sadržaje. Republika Hrvatska više nije usredotočena isključivo na obranu od pojedinačne agresije ili izravne prijetnje takvom agresijom, nego na raznovrsne oblike sigurnosnih izazova koji su posljedica regionalne nestabilnosti, globalnog terorizma, transnacionalnih kriminalnih aktivnosti i sličnih izazova, s kojima se suočava većina europskih država. Pristupanje EU i NATO-u dva su najvažnija vanjskopolitička cilja Hrvatske, koja smatra da se sigurnost i stabilnost mogu najbolje postići kroz kooperativne i zajedničke napore. Nacionalna sigurnost Republike Hrvatske temelji se na načelima i mehanizama kolektivne sigurnosti, zbog čega su u obliku vanju sigurnosne politike prevladavali utjecaji vanjskog činioca.

Ključne riječi: sigurnosna politika, nacionalna sigurnost Republike Hrvatske, NATO, jugoistok Europe

* Siniša Tatalović je redoviti profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

Uvod

Razvoj sigurnosne politike Republike Hrvatske u razdoblju od njezina osamostaljenja do danas (1991.-2009. godine) konstantno se odvijao pod utjecajem vanjskog činioca. Navedeni utjecaj se u početnoj fazi razvoja sigurnosne politike (do 1995. godine) javljao kroz djelovanje drugih država i međunarodnih organizacija povezano sa postizanjem međunarodnog priznanja Republike Hrvatske i njihovim utjecajem na hrvatske pripreme za oslobađanje tada okupiranih područja. U sljedećem razdoblju (od 1995. do 2000. godine) utjecaj vanjskog činioca bio je vidljiv u hrvatskom pokušaju ulaska u program NATO-a Partnerstvo za mir (PfP). Napokon, u trećem razdoblju (od 2000. godine do danas) utjecaj vanjskog činioca je vidljiv kroz napore Republike Hrvatske za ulaskom u članstvo NATO-a¹ i EU.

Međutim, u zadnjoj fazi razvoja sigurnosne politike Republike Hrvatske, utjecaj vanjskog činioca počeo se iskazivati ne samo kao "pritisak", već i kao svojevrsni poticaj i pomoć za provođenje potrebnih reformi cjelokupnog sigurnosnog sektora koje bi normalno trebala inicirati i provoditi sama Hrvatska. Sigurnosni sustav kojega je trebalo reformirati, bio je posljedica nagomilanih problema u razvoju sigurnosnog sektora Hrvatske, nastalih između 1991. i 2000. godine. Ovi problemi, koji su u prve dvije faze razvoja hrvatske sigurnosne politike ostali u sjeni vanjskopolitičkih i unutrašnjo-političkih događanja u Hrvatskoj, nakon 2000. godine pokazali su se kao uzrok niza problema u razvoju cjelokupnog sigurnosnog sektora Republike Hrvatske, uključujući i njegovu obrambenu komponentu.

Analitički okvir i polazišta sigurnosne politike Republike Hrvatske

Pri oblikovanju analitičkog okvira, koji može biti korišten za empirijsko provjeravanje razine sigurnosti, odnosno ugroženosti, kao osnove za razumijevanje sigurnosne politike neke države, treba poći od teorijskih polazišta. Prema njima, razina sigurnosti je ovisna o izloženosti države individualnim prijetnjama (o njenoj ranjivosti), te moći države i njenoj socijalno-političkoj kohezivnosti. Nacionalnu sigurnost opredjeljuje dvije vrste djelatnosti, one koje proizlaze iz unutarnje politike države i iz politike međunarodne zajednice (subregionalne, regionalne i/ili globalne)² U pogledu vrsta djelatnosti, koje opredjeljuju nacionalnu sigurnost, važno je praviti razliku između pojma sigurnosti s gledišta vojne moći i sve prisutnijeg poimanja sigurnosti, koja uvažava ulogu ekonomske, kulturne i političke moći. Sigurnost nije samo objektivno stanje, već ima također i subjektivnu dimenziju. Stvarne je prijetnje nemoguće mjeriti, pa je tako moguće da za neke prijetnje niti ne

1 Ulazak u Program partnerstvo za mir (PfP) 2000., u Akcijski program za članstvo (MAP) 2002., poziv za ulazak u članstvo 2008., i članstvo u NATO-u 2009. godine.

2 Grizold Anton, *Evropska varnost, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1999., str. 126.*

znamo.³ Moguće je, da dođe do pretjerivanja u pogledu značenja neke prijetnje ili do različitih pogleda na stvarno značenje neke prijetnje. Također je moguće, da se prijetnja, koja je namijenjena političkom vodstvu, ne doživljava na jednak način u javnosti. To ukazuje na problem razlučivanja među prijetnjama, koje su dovoljno ozbiljne, da ugrožavaju nacionalnu sigurnost, od onih koje to nisu. Postavlja se pitanje, kad je s nekom prijetnjom moguće legitimno postupati, kao s nacionalnim sigurnosnim problemom. To postavlja i pitanje političkog izbora i objektivnosti. Ako su kriteriji, po kojima se neka prijetnja svrstava među ugrožavajuće za nacionalnu sigurnost preniški, to može imati negativne posljedice, koje se lako smatraju paranojom, nesmotrenim trošenjem resursa, agresivnom politikom. Previsoki kriteriji mogu imati za posljedicu nespремnost u slučaju ozbiljne prijetnje.

Polazeći od navedenog, s gledišta okruženja, kako globalna i regionalna sredina utječe na sigurnost Republike Hrvatske može se tvrditi, da je s krajem hladnog rata, neprijateljski odnos i prilično smanjenje naoružanja na tlu Europe, omogućio poboljšanje sigurnosnog položaja Republike Hrvatske u vojnom smislu. Vojni čimbenik ugrožavanja sigurnosti je za Republiku Hrvatsku, kao i za većinu drugih država u Europi, izgubio svoj nekadašnji značaj. Među najvažnije pozitivne učinke za sigurnost Republike Hrvatske možemo uvrstiti veću spremnost europskih država za mirno rješavanje međudržavnih i međuetničkih sukoba te povećan opseg suradnje među državama i multilateralno rješenje sigurnosnih problema. Sigurnosno okruženje Republike Hrvatske uvjetovano je i određenim faktorima koji imaju presudan utjecaj na njezin sadašnji položaj. Prije svega, tranzicija u Republici Hrvatskoj prema demokratskom društvenom uređenju i tržišnome gospodarstvu bila je u prvim godinama obilježena ratom na vlastitom teritoriju i susjednoj Bosni i Hercegovini. Većina gospodarskih poteškoća i sigurnosnih rizika, s kojima se Republika Hrvatska danas suočava, uzrokovani su, više ili manje izravno, upravo navedenom okolnošću. Usprkos tome, sigurnosno okruženje danas je povoljnije nego ikad u zadnjih osamnaest godina, a određena nestabilnost više ne predstavlja izravnu sigurnosnu prijetnju.⁴

Spoznavši značaj ulaska u euroatlantske integracije, Hrvatska je i prije 2000. godine pokušavala, na putu u NATO, postati članica Partnerstva za mir, zbog čega je članstvo u tom programu službeno zatraženo još 1996. godine. Međutim odgovor tadašnjeg Glavnog tajnika NATO-a je bio da je "još uvijek prerano" te da se zahtjev aktivno razmatra. U osnovi problem je bio u nespремnosti tadašnje Vlade da prihvati i primjeni sve demokratske standarde i posebne uvjete koji su se tih godina postavljali pred Republiku Hrvatsku.⁵ Promjenama vlasti nakon izbora početkom 2000. godine situacija se bitno mijenja u pozitivnom smislu. Republika Hrvatska iste godine

3 Buzan Barry, *People, States and Fear*, Harvester Wheatsheaf, New York, London, 1991., str. 114-115.

4 Tatalović, S., *Nacionalna i međunarodna sigurnost, Politička kultura*, Zagreb, 2006., str. 259.

5 Na tadašnju krizu u sustavu nacionalne sigurnosti i Oružanim snagama, koja je bila jedna od prepreka ulasku Republike Hrvatske u Partnerstvo za mir, ukazala je skupina nezavisnih istraživača još 1999. godine u opsežnoj studiji "*Hrvatska vojska 2000: nacionalna sigurnost, oružane snage i demokracija*". Vidi: Skupina autora, *Hrvatska vojska 2000: nacionalna sigurnost, oružane snage i demokracija*, Strata istraživanja i SDR, Zagreb, 1999.

postaje članica programa Partnerstvo za mir i započinje ispunjavati programe neophodne za ulazak u NATO. Širenje Europske unije i NATO-a za Republiku Hrvatsku od tada predstavlja najznačajniji međunarodni proces. Zbog toga, pristupanje objema integracijama bio je i jest jedan od najvažnijih nacionalnih ciljeva.

Ulaskom Republike Hrvatske u Partnerstvo za mir, nacionalna sigurnost je dobila dodatnu kvalitetu, a instrumenti sigurnosne politike nove, do tada nepostojeće sadržaje.⁶ Bilateralni i multilateralni programi suradnje koji su Republici Hrvatskoj prethodno bili nedostupni, od ulaska u Partnerstvo za mir postali su važno sredstvo usklađivanja Oružanih snaga i čitavoga sustava nacionalne sigurnosti sa standardima demokratskih država. Iskustva NATO-a pokazuju da je široko zasnovana suradnja najbolji način rješavanja problema koji prelaze granice jedne zemlje.⁷ Svjesna toga, ulazak u NATO je za Republiku Hrvatsku je bio strateški interes.

Polazeći od NATO standarda pod nacionalnom sigurnošću u Hrvatskoj se podrazumijeva: (1) određeno (postignuto ili projektirano) stanje sigurnosti, (2) funkcionalno područje djelovanja različitih sigurnosnih institucija, zajedno s ukupnim društvenim nastojanjima na polju postizanja sigurnosnih ciljeva, te (3) same institucije sigurnosti, povezane u uređeni sustav odnosa. U tom kontekstu, Republika Hrvatska nastoji izgrađivati stanje nacionalne sigurnosti u kojem će biti osigurani njena sloboda, suverenost i teritorijalni integritet u okvirima međunarodno prihvaćenih aranžmana, ljudske slobode i prava njenih građana, politička i socijalna stabilnost društva, stabilan ekonomski razvoj u uvjetima slobode tržišta i poduzetništva, funkcioniranje pravne države, unutarnji red i osobna sigurnost građana, te zdravi i stabilni ekološki uvjeti. U navedenom smislu, nacionalna sigurnost može se definirati kao stanje zaštićenosti temeljnih vrijednosti društva i na njima zasnovanih institucija.⁸

Da bi se stvorio pravni okvir za nužne demokratske promjene u sustavu nacionalne sigurnosti i posebno oružanim snagama, 2001. godine Hrvatski sabor je usvojio ustavne promjene kojima je polupredsjednički sustav zamijenjen parlamentarnom demokracijom. Predsjednik je zadržao određene ovlasti na području vanjske i sigurnosne politike, no glavna politička moć prenijeta je na Hrvatski sabor. Ustav je omogućio i utvrdio sudjelovanje oružanih snaga i osoblja u međunarodnim operacijama, ne ograničavajući mogućnost raspoređivanja stranih vojnika u Republici Hrvatskoj. Pored toga, Hrvatski sabor je postao odgovoran za demokratsku kontrolu oružanih snaga i nadzor nad sigurnosnim službama. Organizacija obrambenog sustava, sustav zapovijedanja i demokratske kontrole oružanih snaga reguliran je ne

6 U 2001. godini Hrvatska je sudjelovala u 97 aktivnosti predviđenih Individualnim partnerskim programom, te u 18 dodatnih aktivnosti (nazvanih "u duhu PfP-a"). Hrvatska je navedene godine sudjelovala u ukupno 8 PfP vježbi, a aktivno se uključila i u Proces planiranja i pregleda (PARP), u okviru kojeg je izrađen prvi Pregled sveukupne interoperabilnosti.

7 Skupina autora, Hrvatska u 21. stoljeću – nacionalna sigurnost, Ured za strategiju Vlade RH, Zagreb, 2001. (www.hrvatska21.hr – nacionalna sigurnost), str. 24.

8 Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 32/2002., točka 2.

samo Ustavom, nego i u nekoliko važnih zakona o obrani, te u strateškim dokumentima.

Usvajanje paketa strateških dokumenata i zakona na području nacionalne sigurnosti i obrane treba smatrati važnom pretpostavkom reformi sigurnosnog i obrambenog sektora i približavanja Hrvatske NATO-u i EU. Analizirajući ove dokumente, na čije donošenje je vanjski utjecaj bio znatan, *Strategija nacionalne sigurnosti*⁹ kao koncepcijski dokument predviđen članom 80. Ustava je najvažniji. Putem njega Sabor kao zakonodavna institucija iznosi osnovne političke stavove o temeljnim pitanjima nacionalne sigurnosti (vrijednosti, interesi, sigurnosni ciljevi i sigurnosna politika). Strategija na području nacionalne sigurnosti predstavlja političko pravni izvor daljnje legislativne. *Strategija obrane*¹⁰ također je propisana Ustavom. Dugoročno uređuje postojeće obrambene resurse radi odgovaranja na postojeće i projicirane sigurnosne izazove, rizike i prijetnje. Izravno proizlazi iz Strategije nacionalne sigurnosti i polazište je za sve ostale provedbene akte.¹¹

Navedeni dokumenti i zakoni temelje se na načelu konceptualne i pravne uređenosti područja nacionalne sigurnosti i obrane. Republika Hrvatska polazi od stajališta da u modernom demokratskom društvu nacionalna sigurnost mora biti konceptualno i pravno uređeno područje društvenog djelovanja. Konceptualna i pravna rješenja trebaju biti racionalno osmišljena, primjerena objektivnim uvjetima i postavljenim sigurnosnim ciljevima, društveno pravedna te postavljena u funkciji potpore demokratskom razvoju društva. U formalnom smislu ona moraju biti sukladna ustavnim odredbama, normama međunarodnog prava, te međunarodnim obvezama koje je na tom području prihvatila Republika Hrvatska. Nadležnosti i međusobni odnosi institucija moraju biti jasno uređeni i dosljedno provedeni u praksi.

Kroz načela ostvarivanja nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske postavljeni su temeljni konceptualni okviri organiziranja i djelovanja namjenskih institucija nacionalne sigurnosti, ali i svih drugih društvenih institucija i subjekata koji svojim aktivnostima posredno ili neposredno pridonose izgradnji i ostvarivanju nacionalne sigurnosti. Ova načela predstavljaju opće kriterije za usklađivanje i vrednovanje postignuća na području nacionalne sigurnosti. Ona su dugoročno postavljena, ali su podložna periodičnom vrednovanju i preispitivanju. U tome kontekstu, Hrvatska je u znatnoj mjeri koristila i koristi vanjsku pomoć. Ova je pomoć je nekada više, nekada manje, utjecala i na konceptualna rješenja u području nacionalne sigurnosti.

9 Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, "Narodne novine", broj 32/2002.

10 Strategija obrane Republike Hrvatske, "Narodne novine", broj 33/2002

11 Zakon o obrani Republike Hrvatske, "Narodne novine", broj 33/2002.; Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske, "Narodne novine", broj 33/2002.; Zakon o proizvodnji, remontu i prometu naoružanja i vojne opreme, "Narodne novine", broj 33/2002.; Zakon o sudjelovanju pripadnika Oružanih snaga RH, policije, civilne zaštite te državnih službenika i namještenika u mirovnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu, "Narodne novine", broj 33/2002.

Razvoj sigurnosne politike Republike Hrvatske

Razvoj sigurnosne politike Republike Hrvatske može se podijeliti u tri faze: U prvoj fazi može se analizirati početak razvoja sigurnosne politike za vrijeme Domovinskog rata (1991.-1995. godina). U navedenom razdoblju nisu doneseni posebni dokumenti koji bi precizno formulirali cilj i sadržaj sigurnosne politike Hrvatske. Ipak, njezin cilj u navedenom razdoblju bio je jasan – na vanjskopolićkom području to je bilo postizanje nezavisnosti i međunarodnog priznanja Republike Hrvatske, a na sigurnosnom području to je bilo stvaranje sigurnosno-obrambenog sustava (vojska, policija, obavještajna zajednica, civilna zaštita) radi obrane opstanka novostvorene države, te pripreme i oslobađanje okupiranog teritorija Republike Hrvatske. Glavni prioritet sigurnosne politike u ovom razdoblju bio je stvaranje Oružanih snaga, a glavna otežavajuća okolnost postojanje međunarodnog embarga za uvoz oružja za područje bivše Jugoslavije, te postojanje vremenskog limita za oslobađanje okupiranih područja.¹²

U drugoj fazi razvoja sigurnosne politike (1995.-2000. godine) nije došlo do preciznog formuliranja i operacionalizacije sigurnosne politike Republike Hrvatske, odnosno jasnog definiranja nacionalnih ciljeva i interesa Republike Hrvatske kao temelja za dalji razvoj njezine vanjske i sigurnosne politike. Svi navedeni problemi bili su uočljivi između 1997. i 1998. godine, za vrijeme neuspješnog pokušaja donošenja hrvatske Bijeke knjige o obrani kao temelja za dalji razvoj njezine sigurnosne politike.

U trećoj fazi razvoja sigurnosne politike (2000. godina, do danas) postali su uočljivi svi problemi u sigurnosnom sektoru, nastali u prethodnom desetljeću. Ovi problemi bili su posebno vidljivi u razdoblju od 2000. do 2002. godine, kada je trebalo poduzeti brze i odlučne korake na definiranju i provođenju sigurnosne politike kako bi se iskoristilo pozitivno raspoloženje koje je u međunarodnoj zajednici vladalo prema Republici Hrvatskoj. Međutim, prilika je propuštena. Primjer je proces donošenja prve (i još uvijek važeće) Strategije nacionalne sigurnosti koji je trajao dvije godine i okončan je uz pomoć vanjskog utjecaja.

Kako je došlo do ovakvog razvoja događaja? Kao razlozi za nastalu situaciju, mogu se navesti sljedeće činjenice:

1. Događaji na unutarnjopolitićkoj sceni u Republici Hrvatskoj između 1990. i 2000. godine. Događaji na tom području su neizbježno utjecali i na sigurnosno-obrambeno područje. Tadašnja autoritarna vladavina HDZ-a na sigurnosnom području osjetila se kroz napore za provođenjem politizacije cijelog sigurnosnog sektora (vojska, obavještajne službe, policija, pravosuđe), što je dovelo do velikih problema u ovim organizacijama, koje se određenoj mjeri osjećaju i danas. U navedenom razdoblju, a posebno u drugoj polovini devedesetih godina prošlog stoljeća, kombinacija većine u parlamentu zajedno sa položajem Predsjednika Republike (i postojanju polupredsjedničkog sustava) omogućila je HDZ-u apsolutnu kontrolu nad cijelim sigurnosnim

12 Preveliko odugovlačenje vjerojatno bi dovelo do prisiljavanja Hrvatske od strane međunarodne zajednice da prihvati stanje na terenu uspostavljeno krajem 1991. i početkom 1992. godine.

sektorom. Ipak pokušaj politizacije nije se u potpunosti realizirao, ali je nanio veliku štetu cijelom sigurnosnom sektoru.

2. Idući problem izravno je proizašao iz prethodnog. To je nerazvijenost institucija koje su trebale definirati i provoditi sigurnosnu politiku – primarno Hrvatski sabor, Ministarstvo vanjskih poslova i Ministarstvo obrane. U navedenom razdoblju ne samo da je započelo smanjivanje stupnja stručnosti i profesionalnosti u ovim institucijama, već je onemogućeno i stvaranje nezavisne ekspertize kroz razvoj nezavisnih istraživačkih i analitičkih instituta, te ekspertize u medijima.

U navedenim uvjetima nije bilo moguće formirati jasan stav o nacionalnim interesima i ciljevima njihova ostvarivanja, već su oni bili nejasno, široko i neprecizno definirani. Uprkos formalno proklamiranom cilju ulaska u euroatlantske integracije (NATO), u stvarnosti nije postojala nikakva konzistentna sigurnosna politika koja bi poduprla taj cilj. Rezultat je bio improviziranje i nesustavno djelovanje na području sigurnosne politike.

Konačna posljedica svih navedenih činjenica bilo je neuspostavljanje koherentnog sustava planiranja sigurnosne politike – u najboljem slučaju sigurnosna politika zasnivala se na kratkoročnim odlukama, bez pokušaja stvaranja dugoročne strategije sigurnosnog djelovanja. Drugi problem bio je u činjenici da je sigurnosna politika pojmovno izjednačena sa obrambenom politikom, premda je obrambena politika samo jedna od nekoliko komponenti sigurnosne politike. Rezultat takve percepcije na sigurnosnom području bio je isključivo fokusiranje na razvoj obrambene komponente sigurnosnog sektora, što je dovelo do zanemarivanja drugih komponenti. Primjer je zanemarivanje sustava civilne obrane i kriznog upravljanja, koji je nakon njegove podjele između Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva obrane sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća stagnirao.

Međutim, ulaskom u NATO program Partnerstvo za mir 2000. godine, pokazalo se kako navedeno djelovanje na području sigurnosne politike više nije moguće. Tek su obaveze koje su proistekle iz pridruživanja programu PfP – dakle vanjski činilac – potaknule hrvatsku stranu na aktivnije djelovanje na području reforme obrambenog sektora, odnosno definiranje sigurnosne politike. Pokretanjem procesa PARP-a konačno se počeo razvijati okvir za razvoj sustava obrambenog planiranja, te obrambene politike generalno. Međutim, već tada Republika Hrvatska morala se osloniti na dvije strane ekspertize po pitanju daljeg razvoja njezina obrambenog sustava. Prva ekspertiza bila je američka studija prijedloga daljeg razvoja obrambenog sustava Republike Hrvatske iz 2001. godine,¹³ a druga britanska studija prijedloga reorganizacije Ministarstva obrane također iz 2001. godine (dopunjena 2004.).¹⁴

Značajan korak za dalji razvoj sigurnosne politike napravljen je 2002. godine usvajanjem i dalje važeće Strategije nacionalne sigurnosti i Strategije obra-

13 Defense Assessment of the Republic of Croatia, prepared by the Office of the Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs and the United States European Command, 2001.

14 Review of the Management and Administration of the Ministry of Defence of the Republic of Croatia, UK Ministry of Defence, DMCS Study No. 75., 2001.

ne, koje su po prvi puta od stjecanja nezavisnosti stvorile opći okvir za dalji razvoj sigurnosne politike Republike Hrvatske. Međutim, i njihovo donošenje bilo je pod utjecajem vanjskog činioca – približavanje hrvatskog ulaska u MAP je kao imperativ stavilo donošenje ova dva dokumenta. Prvi pokušaj donošenja Strategije nacionalne sigurnosti napravljen je 2000.-2001. godine i nije dao rezultata. Tek kada je pritisak dolazećeg članstva u MAP-u (Republika Hrvatska je u svibnju postala članica MAP-a) doveo do urgentne potrebe donošenja Strategije nacionalne sigurnosti, u siječnju 2002. godine je unutar Vlade RH oformljena mala petočlana ekspertna skupina koja je u roku od mjesec dana donijela nacrt dokumenta koji je nakon toga usvojen. Ovakva žurba, izazvana vanjskim činiocem, spriječila je provođenje stručne i javne rasprave koja je eventualno mogla dovesti do poboljšavanja konačne verzije strategije.

Međutim, donesena strategija u narednih nekoliko godina u mnogim dijelovima nije operacionalizirana, što samo navodi na zaključak kako je ovaj dokument percipiran kao ispunjavanje vanjskih zahtjeva za njihovim donošenjem, a ne na temelju razumijevanja da se time stvaraju osnove za dalji razvoj vanjske i sigurnosne politike Republike Hrvatske. Isto tako, usprkos donošenju ovih strategija, i dalje je zadržana percepcija izjednačavanja sigurnosne politike sa obrambenom i usredotočivanja samo na razvoj obrambenog sektora (radi postizanja članstva u NATO-u), a praktično su zanemarene ostale komponente sigurnosne politike (važne za članstvo u EU). Kao primjer može se uzeti situacija oko pokušaja uspostave integriranog sustava upravljanja krizama u Republici Hrvatskoj. Premda je njegovo uspostavljanje zatraženo u Strategiji nacionalne sigurnosti iz 2002. godine, do danas nije stvoren ni koncept takvog sustava. Ovo pitanje, nakon niza neuspješnih pokušaja između 2004. i 2008. godine, ponovno se aktualizira sada, i to ponovno pod pritiskom vanjskog činioca – zahtjeva NATO-a i EU da Republika Hrvatska na navedenom području donese koncept sustava i primjeni ga.

Umjesto cjelovitog razvoja sigurnosne politike, Republika Hrvatska je temeljem imperativa postizanja članstva u NATO-u od 2002. do 2009. godine bila usredotočena na razvoj obrambenog sektora. I na ovom području, po ulasku u MAP, prevladavalo je mišljenje kako će ulaskom u MAP biti dovoljno primijeniti rješenja koja postoje u okviru NATO-a umjesto kombinirati iskustvo NATO-a sa lokalnom situacijom. Ovakva percepcija ukazivala je na neshvaćanje činjenice kako NATO na području razvoja obrambene politike svake članice daje samo jedan opći okvir, a ne gotovi recept, te da svaka članica mora na temelju tog općeg okvira sama odrediti svoje prioritete, ovisno o svojim nacionalnim interesima i lokalnoj situaciji. U NATO-u je ova hrvatska percepcija bila jasno uočena, što se vidi i iz činjenice da je između 2002. i 2007. godine na godišnjim PARP sastancima sa stručnjacima NATO-a bila ponavljanja sljedeća poruka upućena iz Saveza: Republika Hrvatska mora razviti svoj vlastiti model obrambene reforme, na način da zadovolji i svoje nacionalne interese na području sigurnosti i pronađe način uključivanja u aktivnosti Saveza. NATO će pružiti svu pomoć ovim hrvatskim naporima, ali NATO ne može donositi navedene odluke umjesto Hrvatske.

Može se nagađati o tome koliko je ova poruka utjecala na hrvatsku odluku o pokretanju procesa izrade Strateškog pregleda obrane, započetog 2003. godine. Ovaj proces se nakon mnogih početnih problema (izazvanih činjenicom da je to bio prvi hrvatski pregled obrane, te je on predstavljao proces učenja i usvajanja metodologija povezanih sa ovakvim aktivnostima) uspješno završio 2006. godine donošenjem prvog Strateškog pregleda obrane, na osnovi kojeg je godinu dana kasnije donesen i Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske, a time je i konačno uspostavljen metodološki okvir za proces dugoročnog razvoja obrambene politike. Međutim, i odvijanje ovog procesa nije moglo proći bez vanjske pomoći – u Ministarstvu obrane i Glavnom stožeru Oružanih snaga su angažirani vanjski konzultanti iz Velike Britanije i Njemačke (na temelju dogovora postignutog sa vladama ovih zemalja), a vanjska pomoć bila je potrebna i za izradu nekih studija razvoja grana Oružanih snaga (ratna mornarica, zračne snage).

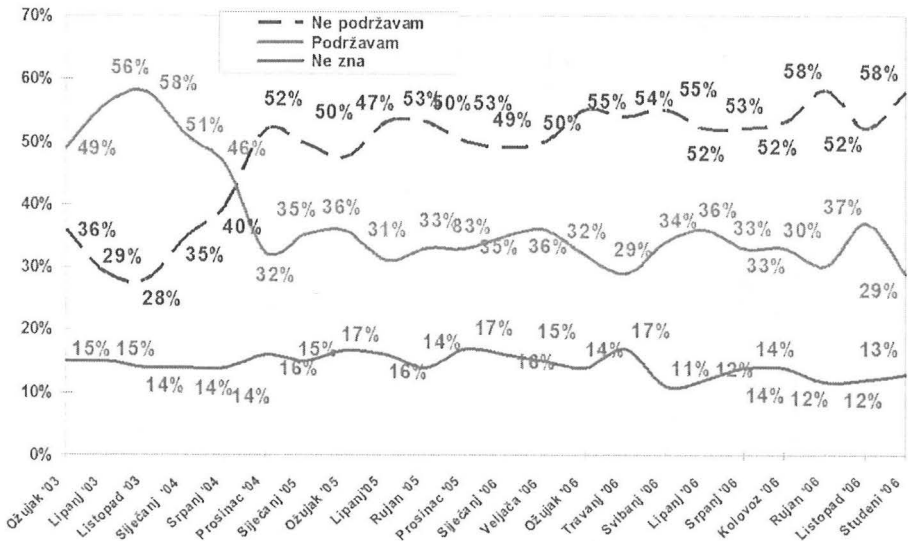
Međutim, ova usredotočenost na obrambeni sektor između 2002. i 2009. godine dovela je u biti do zanemarivanja razvoja drugih područja sigurnosne politike. To je vidljivo na pitanju donošenja nove Strategije nacionalne sigurnosti. Premda se izrada navedene strategije (kao i Strategije obrane) najavljuje od 2004. godine, tek je približavanje članstva u NATO-u 2009. godine pokrenulo ozbiljnija razmišljanja o njihovoj izradi, iako je u više navrata bilo jasno kako je potrebno dopuniti stare strategije zbog mijenjanja okolnosti. Isto tako, tek je ubrzavanje procesa približavanja Republike Hrvatske EU dovelo da se po prvi puta počelo razmatrati kako će se Hrvatska uključiti u Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU. Napokon, kao primjer stalne prisutnosti izravnog vanjskog utjecaja na oblikovanje i provođenje sigurnosne politike može poslužiti donošenje prve hrvatske protuterorističke strategije Republike Hrvatske krajem prošle godine. Njezino donošenje je ubrzano tek kad je postalo jasno kako će Republika Hrvatska preuzeti predsjedanje Vijećem sigurnosti UN-a u prosincu 2008. godine.

Danas se postavlja i pitanje hrvatskog sigurnosnog i obrambenog djelovanja nakon ulaska u članstvo Saveza. To je pitanje hrvatskog angažiranja unutar NATO-a, odnosno područja na kojima će Hrvatska pružiti svoj doprinos aktivnostima Saveza. Dijelovi Oružanih snaga koji su se u okviru Partnerstva za mir pripremili za sudjelovanje u međunarodnim misijama potpore miru (PSO – *Peace Support Operations*) teško da mogu predstavljati konačni hrvatski doprinos u okviru NATO-a. S obzirom na ekonomske probleme u kojima se u ovom trenutku nalazi Republika Hrvatska, teško se može očekivati brzo osposobljavanje i davanje na raspolaganje NATO-u većih vojnih formacija. Polazeći od navedenog, uz pružanje različitih oblika logističke potpore, Republika Hrvatska mora pronaći načine kako aktivno doprinijeti djelovanju NATO-a. U uvjetima nemogućnosti izdvajanja većih dijelova Oružanih snaga za NATO operacije jedini način postizanja navedenog cilja je kroz razvoj specijalnosti koje su potrebne za buduće djelovanje NATO-a.

Percepcija uključivanja Hrvatske u NATO – primjer vanjskog utjecaja na sigurnosnu politiku

Do poziva u NATO članstvo rijetka su istraživanja javne percepcije uključivanja Hrvatske u Savez. Brojnija su bila istraživanja javnog mnijenja o ulasku Hrvatske u Europsku uniju u okviru kampanje koju provodi Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija. Većina provedenih, uglavnom medijskih istraživanja u drugoj polovici 2007. godine, pokazivala su da građani Hrvatske podržavaju ulazak zemlje u NATO u većinskom postotku. Međutim, istraživanja javnosti iz prethodnih godina pokazivala su nisku razinu potpore ulasku Hrvatske u NATO. Važno je napomenuti kako je većinska potpora javnosti ulasku i članstvu Hrvatske u NATO-u vrlo bitna jer se ne radi o procesu koji se ne tiče samo politike i političara, već o sveobuhvatnom procesu koji se tiče svih građana, kako pripadnika političke zajednice, tako i pojedinačno. Političkoj eliti trebalo je dosta vremena i vanjskog pritiska da to shvati i da pokrene javnu raspravu o ovoj temi. U prilog gore spomenutoj tezi, navode se rezultati istraživanja Agencije Puls o odnosu javnosti prema članstvu Republike Hrvatske u NATO-u od 2003. do 2006. godine.

Grafikon 1. Podrška ulasku u NATO

Izvor: Agencija Puls, Zagreb, 2006.

Ako pogledamo rezultate istraživanja agencije Puls u razdoblju od ožujka 2003. do studenog 2006., možemo vidjeti velike oscilacije u potpori ulasku Hrvatske u NATO i općenito percepciji NATO-a. Kao što je vidljivo, u ožujku 2003. javna potpora bila je na uobičajenih 50-tak posto, da bi lipnju

i listopadu dosegla najviših 56, odnosno 58%. Od siječnja 2004. počinje silazni trend potpore ulasku i obrnuto proporcionalno povećanje protivljenja ulasku u Savez. Tako je od prosinca 2004. do studenog 2006. potpora ulasku varirala između 29% i 37% (prosječna vrijednost 33.17%), dok je protivljenje ulasku rapidno raslo od najnižih 28% u listopadu 2003. do 58% u studenom 2006. (prosječna vrijednost u razdoblju od prosinca '04. – studenog '06 – 52.52%). Zanimljivo je kako je broj neodlučnih građana cijelo vrijeme varirao između \pm 5%, iako je primjetan trend pada, tako da je u studenom 2006. taj broj iznosio 13%.

Što je u promatranom razdoblju utjecalo na tako nisku razinu potpore ulasku Hrvatske u NATO? Rezultati ovoga istraživanja mogu se protumačiti trima varijablama:

1. događajima na međunarodnom planu (teroristički napadi na SAD 2001., intervencija u Afganistanu, intervencija u Iraku)

2. događajima na unutarnjem planu (suradnja s Haaškim sudom, odlazak hrvatskih vojnika u Afganistan, (ne)suradnja sa SAD – *Međunarodni sud za ratne zločine i nesudjelovanje u Iraku*, potenciranje ulaska samo u EU, osnivanje Državnog odbora za NATO 2006)

3. nepostojanju rasprave o ulasku Republike Hrvatske u NATO

Ipak, u raspravi koja se vodila oko potrebe ulaska Republike Hrvatske u NATO, navodili su se određeni argumenti za i protiv. Argumenti protivnička ulaska Republike Hrvatske u NATO mogu se sažeti na slijedeće osnovne razloge:

- nemogućnost samostalnog kontroliranja uporabe Oružanih snaga u inozemnim misijama (hrvatski vojnici slati će se u različite vojne misije izvan zemlje i ginuti za tuđe interese, ograničit će se suverenitet zemlje)
- mogućnost ugrožavanja okoliša i, vezano s tim, posljedice po turizam (NATO će instalirati vojne baze u Istri i Dalmaciji, u zajedničkim vojnim vježbama neće se primjenjivati standardi zaštite okoliša)
- sigurnosni aspekt (Hrvatska će biti više izložena terorističkoj opasnosti)
- ekonomski aspekt (povećat će se troškovi za obranu i nacionalnu sigurnost)

Zagovornici ulaska Republike Hrvatske u NATO naglašavali su da je to nacionalni interes, a njihovi argumenti mogu se sažeti u tri važne koristi za zemlju i iz toga izvedena tri razloga:

- vojno-sigurnosni razlog – u sklopu predvidive prijetnje globalnog terorizma te u kontekstu nesređenih političko-sigurnosnih prilika na jugoistoku Europe. Ukratko, naše članstvo u NATO-savezu povećat će našu sigurnost pred prijetnjama tih nestabilnosti.
- politički razlog – NATO je, naime, vojno-politički savez, kojemu je, uz ostalo, zadaća štititi vrijednosti koje smo prihvatili kao temeljne oslonce svoga razvoja: demokraciju, mir, ljudska prava i pravnu državu.

- gospodarski razlog – NATO-savez je, kao što je poznato, velik investitor, i našim pristupom otvorile bi se nove mogućnosti ulaganja u hrvatsko gospodarstvo, i to ne samo u vojni sektor.

Rezultati prikazanog istraživanja su pokazali kako je podrška ulasku Republike Hrvatske u NATO s vremenom kontinuirano padala i time čini-la Republiku Hrvatsku specifičnom u odnosu na sve ostale zemalja koje su prošle pristupni proces uključivanja u NATO.

Agencija za istraživanja javnog mnijenja Promocija Plus provela je 2006. sveobuhvatno istraživanje percepcije hrvatskih građana o NATO-u i njihove potpore ulasku Hrvatske u NATO. Posebno je zanimljiva potpora javnosti promatrana prema stranačkim referencama: Rezultati prikazani u tablici 2.

Tablica 2. Podrška ulasku u NATO prema stranačkim referencama u 2006.

Stranka	ZA	PROTIV	NEODLUČNI
HDZ	53.1 %	37 %	9.9 %
SDP	44.3 %	45.3 %	10.3 %
HNS	43.4 %	45.1 %	11.5 %
HSP	38.8 %	55.3 %	5.9 %
HSS	38.5 %	55.4 %	6.2 %
HSU	37.7 %	45.3 %	17 %
HSLŠ	38.5 %	56.4 %	5.1 %
IDS	37.5 %	56.3 %	6.3 %
DC	30 %	60 %	10 %
Neovisne liste	33.3 %	66.7 %	0 %
Ostali	30 %	50 %	20 %
Neodlučni	24.8 %	56.2 %	19 %
Apstinenti	27.8 %	63.7 %	8.5 %

Izvor: Promocija Plus

Vidljivo je da unatoč proklamiranom konsenzusu svih stranaka o potrebi ulaska Hrvatske u NATO, primjetno je da se birači i simpatizeri nekih stranaka čiji su čelnici u to vrijeme zagovarali, između ostaloga, i referendum o ulasku u NATO, u većinskom postotku protivne ulasku u Savez. Primjetno je i da su sve parlamentarne stranke, osim HDZ-a, imale manjinsku podršku pristupanju Hrvatske u NATO.

Najavljena pozivnica za članstvo Hrvatske u NATO i niska potpora javnosti, u to vrijeme pokrenuli su vanjski pritisak na Hrvatsku da osmisli strategiju djelovanja prema javnosti u cilju jačanja javne potpore ulasku ze-

mlje u NATO. Hrvatska je ne samo osmislila navedenu strategiju, nego je osnovala i Državni odbor za NATO u čijem radu su sudjelovali najviši državni dužnosnici. Što zbog pokrenute kampanje, što zbog vanjskih utjecaja, potpora javnosti je počela rasti.

Tablica 3. Podrška ulasku Hrvatske u NATO u 2006./2007. – Pregled po mjesecima

Hrvatska u NATO	IX 2006.	X 2006.	XI 2006.	XII 2006.	I 2007.	II 2007.	III 2007.	IV 2007.	V 2007.	VI 2007.	VII 2007.	VIII 2007.	VIII vs. VII
Za	37,7%	39,0%	38,4%	40,0%	40,6%	35,2%	39,9%	40,9%	49,8%	48,8%	50,1%	48,6%	-1,5
Protiv	53,2%	52,0%	51,2%	50,1%	45,8%	50,8%	46,4%	46,7%	38,7%	40,0%	35,7%	38,5%	2,9
Neodlučni	9,1%	8,9%	10,4%	9,9%	13,6%	14,0%	13,7%	12,5%	11,5%	11,2%	14,3%	12,8%	-1,4

Izvor: Promocija Plus

Iz ovih rezultata vidljivo je da podrška u jednoj godini porasla za više od 10%, dok je protivljenje opalo za skoro 15%. Takve velike oscilacije mogu se opet protumačiti kao rezultat događaja na, prije svega, međunarodnom planu, jer se najveći skok u potpori dogodio u proljetnim mjesecima 2007. u vrijeme izbora čelnika Srpske radikalne stranke Tomislava Nikolića za predsjednika Skupštine Republike Srbije i njegove zaoštrene nacionalističke retorike spram susjednih država, uključujući i Republiku Hrvatsku. Povećanje potpore za čak 10% u samo jednom mjesecu, i još k tome izazvano dnevno-političkim događajem, svjedoči o nedovoljnoj konzistentnosti stavova hrvatskih građana o NATO-u, jer ako je jedan događaj mogao povećati javnu podršku za tako značajni postotak u tako kratkom roku, na isti način mogao ju je i smanjiti. Ipak, vanjske i unutarnje okolnosti išle su u prilog Hrvatskoj i potpora ulasku u NATO je i dalje rasla. U trenutku ulaska Hrvatske u NATO u travnju 2009. godine potpora javnosti za ulazak u NATO iznosila je 62,2%, tome se protivilo 29,7%, a neodlučnih je bilo 8,1% ispitanika.

Međutim, postoji dojam kako napore državnih tijela u procesu sudjelovanja i pristupanja integracijama ne prati ekvivalentna stabilna javna podrška. Dijalektika koja prati proces sudjelovanja i pristupanja i s time povezano prilagođavanje obrambeno-sigurnosnog sektora zapadnim demokratskim standardima koje utječe i na modernizaciju cjelokupnog društva ne može se ignorirati. Iz rezultata prikazanih istraživanja javnog mnijenja vidljivo je da je javna potpora pristupanju NATO-u, ali i EU tijekom proteklih nekoliko godina stalno varirala, što Hrvatsku čini specifičnom od svih ostalih država koje su ušle ili su izrazile želju za članstvom u NATO-u i EU. Uzroci takvog razvoja situacije mogu se podijeliti na tri razine i tri razdoblja: razina događaja na međunarodnom planu, na unutrašnjem planu i razina javne rasprave. Ove tri razine ne treba promatrati odvojeno, jer se one vrlo često međusobno uvjetuju. Razdoblja možemo podijeliti na prvo od 2000. – 2001., drugo od 2002. – 2006. i treće od 2007. do 2009.

Kada govorimo o razini događaja na međunarodnom planu, moramo ukazati na skoro dvotrećinsku podršku na početku 2000. godina koja je bila

obilježena NATO-ovom zračnom kampanjom na SR Jugoslaviju i zaustavljanjem rata i izbjegličke krize na Kosovu 1999. Na unutrašnjem planu, promjena vlasti 2000. godine i jasno iskazana želja tadašnje koalijske vlasti za uključenjem u euroatlantske integracije, bio je dodatni impuls za većinsku podršku javnosti. No već za dvije godine, stvari oko javne podrške počinju se komplicirati. Na unutrašnjem planu u tom razdoblju potrebno je identificirati događaje oko suradnje s Haaškim sudom i zahtjeve za izručenjem hrvatskim generala, stavljanje naglasaka na ulazak u EU od strane državnih tijela i odlazak prvog kontingenta hrvatskih vojnika u Afganistan. Međunarodni plan u tom je razdoblju obilježen terorističkim napadima na SAD 11. rujna i, s tim povezanim, američkim vojnim angažiranjem na Srednjem Istoku, ali i općenito drugačijom vanjskom politikom od Clintonove administracije koja se neopravdano počela povezivati s NATO-om i time promijenila percepciju javnosti. Ovomu treba pribrojiti i početak javne rasprave o ulasku u NATO koja je vrlo često bila ispod razine činjenica. Sve to rezultiralo je značajnim opadanjem podrške hrvatske javnosti ulasku Hrvatske u NATO. Konačno, u posljednjem razdoblju došlo je do povećanja javne podrške koja je na međunarodnom planu obilježena događajima u Srbiji, a na unutrašnjem planu sustavnom informativnom kampanjom državnih tijela spram ulaska u NATO.

Iz dosada prikazanoga, može se zaključiti kako konzistentna podrška javnosti ustvari nije postojala, jer je bila podložna promjenama na međunarodnom i unutrašnjem planu, a nije se temeljila na stvarnim argumentima i činjenicama. To ne treba čuditi, jer se angažman državnih tijela oko procesa pristupanja dugo vremena temeljio na povremenim izjavama za elektroničke i pisane medije, umjesto da je bio artikuliran prije svega kroz dijalog sa oponentima ulaska Hrvatske u euroatlantske integracije. S druge strane privatni mediji, vodeći se svojom logikom tržišnog profita, nisu skloni objavljivati informacije o euroatlantskim integracijama na temelju kojih bi građani pozitivno percipirali te procese, već su tražile ekscesne vijesti. Ipak, ne treba čuditi što mediji dosada nisu pratili kampanju za ulazak u NATO ili EU jer ona u nekom organiziranom smislu dosada nije ni postojala.

Zaključak

Vanjski činioци izravno su utjecali na formiranje sigurnosne politike Republike Hrvatske, a to se nastavlja i danas, iako u manjem obimu nego li u prošlosti. Razlozi za takvu situaciju leže u problemima koji su pogodili cjelokupni hrvatski sigurnosni sektor u devedesetim godinama prošlog stoljeća. Pokušaj politizacije sigurnosnog sektora ne samo da je doveo do smanjivanja profesionalnosti i stručnosti u svim dijelovima sigurnosnog sektora (vojska, policija, obavještajna zajednica, civilna obrana i zaštita, pravosuđe) već je i prekinuo školovanje civilnih stručnjaka za područje sigurnosti i obrane, čime je i znanstveni rad na ovom području sveden na minimum.

Također, to je rezultiralo i gubitkom stručne ekspertize iz ovog područja u drugim državnim tijelima povezanim sa sigurnosnim sektorom, u hrvatskom Saboru, te u medijima i nevladinom sektoru.

Navedena situacija morat će se ispravljati kroz duže vremensko razdoblje, uklanjanjem negativnih posljedica nastalih u sigurnosnom sektoru u proteklom desetljeću. Ironično, čak i za taj korak bio je potreban vanjski poticaj – a to je predstojeće članstvo u NATO-u, te perspektiva skorog članstva u EU.

Neosporna je činjenica da sigurnosno okruženje Hrvatske više nije isto kakvo je bilo prije desetak godina. Opasnost od izravnog vojnog sukobljavanja praktički je nestala, a trenutne moguće nestabilnosti u regiji, prije svega stanje na Kosova i zastoji u reformi Daytonskog sporazuma u Bosni i Hercegovini, upravo zbog prisutnosti međunarodne zajednice u tim područjima ne prijete značajnijom eskalacijom sukoba. Ulazak Hrvatske u NATO i približavanje Europskoj uniji, eliminira rat kao sredstvo rješavanja međudržavnih problema, jer ga zamjenjuju programi multilateralne miroљubive suradnje zasnovane na ravnopravnim osnovama. Širenjem NATO-a i EU na europski istok, a sada i na europski jugoistok, stvara se područje stabilnosti i demokracije, tržišnog gospodarstva, poštivanja ljudskih i manjinskih prava te vladavine prava, ali i sveobuhvatne suradnje, koja upravo u takvom novom konceptu međunarodnih odnosa i sigurnosti dobiva svoje puno značenje. Nadalje, uključivanje u euroatlantske integracije omogućuje daljnje reforme cjelokupnog sustava nacionalne sigurnosti u skladu s demokratskim principima zapadnih demokracija, što je u uvjetima Domovinskog rata te gospodarske i političke tranzicije, iz više-manje opravdanih razloga, bilo zapostavljeno. Samim time dobiva se nova dimenzija rješenja koncepta hrvatske nacionalne sigurnosti, koja zbog toga ima strateški aspekt i time postaje prioritetni hrvatski vanjskopolitički interes.

Hrvatska se nalazi na području pravaca kojima se europski prostor povezuje s novim energetske izvora na području Azije, pravaca koji povezuju ekonomski razvijene države Zapadne Europe s industrijski nerazvijenim ali i resursima bogatim područjem istočne Europe, te na području prometnih pravaca kojima je središnja Europa povezana sa Sredozemljem i jugoistokom Europe. Stoga su i u budućnosti mogući sukobi interesa u ovladavanju ovim prostorima i tranzitnim pravcima. S obzirom na položaj, na sigurnosne perspektive Hrvatske, negativno mogu utjecati moguće krize u njezinom neposrednom susjedstvu, ali i na širem području. Iako je u neposrednom okruženju u ovom trenutku situacija stabilna, potencijalna žarišta i nadalje postoje. Opasnost vojne prijetnje u regiji, pa tako i prema Hrvatskoj u dužem vremenu će biti smanjena, ali ne i potpuno eliminirana. Trenutno bitniji sigurnosni problemi su oni koji nastaju kao posljedica negativnih pojava u procesu tranzicije, a odnose se na poremećaje u gospodarstvu, terorizam, organizirani kriminal, korupciju, ilegalne migracije, trgovinu drugom i ljudima, povećanje siromaštva. Za efikasne odgovore na ove sigurnosne probleme, Hrvatskoj će biti potrebna unutarnja stabilnost, efikasan sustav nacionalne sigurnosti, ali i integriranost u institucije međunarodne sigurnosti.

nosti, posebno NATO-a i EU. Zbog toga će vanjski utjecaj na sigurnosnu politiku Hrvatske i dalje biti značajan.

Literatura

- Bailes L. K. Alison, *The Backwash of NATO First Wave: The Problems of Unsuccessful Candidates (and Non-Candidates)*, u *Central-Eastern Europe and the Euro-Atlantic Security (2nd Edition)*, University of Ljubljana, Faculty of Social Sciences, Defence Research Center, Ljubljana, 1997.
- Buzan Barry, *People, States and Fear*, Harvester Wheatsheaf, New York, London, 1991.,
- Cvrtila, V., *Hrvatska i NATO*, Centar za politološka istraživanja, Zagreb, 2004.
- Gareljić Zlatko, Što za Republiku Hrvatsku znači ulazak u NATO, u *Godišnjak Šipan 2003*. (ur. Lidija Čehulić), Atlantsko vijeće Hrvatske i Politička kultura, Zagreb, 2004., str. 217-233.
- Grizold Anton, *Evropska varnost*, Fakulteta za društvene vede, Ljubljana, 1999.
- Grizold, A., Tatalović, S., Cvrtila, V., *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 1999.
- McInnes, C., (ed.), *Security and strategy in the new Europe*, Routledge, London and New York, 1992.
- NATO Handbook*, NATO Office of Information and Press, Brussels, 2008.
- Skupina autora, *Hrvatska u 21. stoljeću – nacionalna sigurnost*, Ured za strategiju Vlade RH, Zagreb, 2001. (www.hrvatska21.hr – nacionalna sigurnost)
- Skupina autora, *Hrvatska vojska 2000: nacionalna sigurnost, oružane snage i demokracija.*, Strata istraživanja i SDP, Zagreb, 1999.
- Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, "Narodne novine" broj 32/2002.
- Strategija obrane Republike Hrvatske, "Narodne novine" broj 33/2002.
- Tatalović, S., *Europska sigurnost i nacionalni interesi Republike Hrvatske*, *Informator*, broj 4758-4759, 1999, (Prilog Europska unija, str. 6-9).
- Tatalović, S., *Ishodišća nacionalne varnosti Republike Hrvatske*, *Teorija in praksa*, broj 3/2002., str. 467-466.
- Tatalović, S., *Hrvatska i NATO*, *Međunarodni problemi*, broj 2/2003., str. 203-222.
- Tatalović, S. *Nacionalna i međunarodna sigurnost*, Politička kultura, Zagreb, 2006.

Summary

**The Impact of External Factors on Security
Policy Development of the Republic of Croatia**

Security position of the Republic of Croatia is determined by its recent history, regional belonging, as well as by its aspirations and perspectives for integration. While recent history presents burden to national security, integration perspectives make the unique historical opportunity for its strengthening and elimination of the recent history impacts. By joining NATO national security of the Republic of Croatia improved its quality while security policy instruments gained a new substance. Republic of Croatia is not focused only on threats coming from individual aggression but on different forms of security challenges resulting from regional instability, global terrorism and transnational criminal activities most of European countries are facing with. Membership in NATO and the EU are defined as two main foreign policy goals of the Republic of Croatia having in mind that security and stability could be most successfully achieved through cooperative and common efforts. National security of the Republic of Croatia is based on the principles and mechanisms of collective security which is the reason why external factors prevailed in security policy making.

Key words: security policy, national security of the Republic of Croatia, NATO, South East Europe